

II SA/Wr 873/01, Interpretacja pojęcia dawanie schronienia w kontekście uprawnień kombatanckich oraz znaczenie udziału małoletnich członków rodziny w udzielaniu pomocy osobom narodowości żydowskiej podczas II wojny światowej. - Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu

Opublikowano: ONSAiWSA 2005/6/126, LEX nr 160337

Wyrok

Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu

z dnia 21 kwietnia 2004 r.

II SA/Wr 873/01

Status:

orzeczenie prawomocne

TEZA aktualna

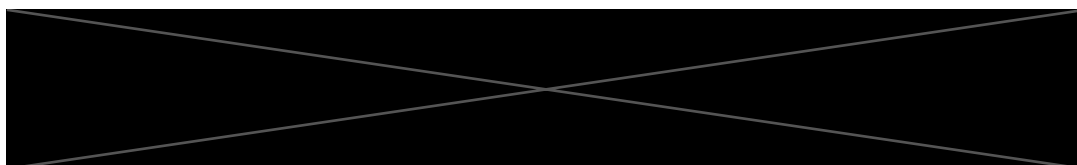
Dziecku, którego rodzice udzielili schronienia osobom wymienionym w art. 2 pkt 3¹ ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 1997 r. Nr 142, poz. 950 ze zm.), przysługuje z tego tytułu uprawnienie określone w ustawie.

TEZA aktualna

W związku z tym, że ustawa z 1991 r. o kombatantach nie zawiera legalnej definicji zwrotu "dawać schronienie", zgodnie z ustalonymi regułami wykładni językowej należy przyjąć, że domniemanie przemawia za potocznym (etnicznym) znaczeniem tego pojęcia.

UZASADNIENIE

Skład orzekający

Sentencja

Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu uznał zasadność skargi Anieli U. na decyzję Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych z dnia 5 marca 2001 r. w przedmiocie odmowy przyznania uprawnień kombatanckich i na podstawie art. 145 § 1 pkt 1 lit. a/ ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. Nr 153, poz. 1270) w związku z art. 97 § 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o ustroju sądów administracyjnych i ustawę - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. Nr 153, poz. 1271 ze zm.) uchylił zaskarżoną decyzję oraz decyzję ją poprzedzającą, a także - na podstawie art. 55 ust. 1 ustawy z dnia 11 maja 1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym (Dz. U. Nr 74, poz. 368 ze zm.) w związku z art. 97 § 2 ustawy - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o ustroju sądów administracyjnych i ustawę - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi zasądził od Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych na rzecz skarżącej dziesięć złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania sądowego.

Uzasadnienie faktyczne

Decyzją Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych z dnia 23 listopada 2000 r., wydaną na podstawie art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 1997 r. Nr 142, poz. 950 ze zm.), stwierdzono, że Aniela U. nie spełnia warunków, o których mowa w art. 21 wyżej wymienionej ustawy, i w związku z tym odmówiono przyznania uprawnień.

We wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy Aniela U. podała, że jej siostra i brat, niepełnoletni podczas wojny jak ona, otrzymali takie uprawnienia. Mimo że o ukrywaniu Żydów zdecydowali rodzice, to podobnie jak rodzeństwo była narażona z tego powodu na prześladowania i niebezpieczeństwo.

Decyzją Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych z dnia 5 marca 2001 r., wydaną na podstawie art. 127 § 3 i art. 138 § 1 pkt 1 K.p.a. oraz art. 22 ust. 1 w związku z art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, utrzymano w mocy decyzję własną z 23 listopada 2000 r. o odmowie przyznania uprawnień określonych w ustawie. W uzasadnieniu stwierdzono, że okoliczności podane przez wnioskodawczynię we wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy potwierdzają jedynie ustalony wcześniej stan faktyczny. Przy ocenie wniosku posłkowano się opinią Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Sprawiedliwych Wśród Narodów Świata, zajmującego się problematyką Holocaustu na terenie Polski. To stowarzyszenie oceniło, że wnioskodawczyni nie prowadziła działalności określonej w ustawie. Ustawa nie daje możliwości przyznania uprawnień tym, którzy sporadycznie udzielali pomocy osobom narodowości żydowskiej. Zdaniem organu, świadomie "dawać schronienie" osobom tej narodowości mogli ci, którzy - dysponując odpowiednim pomieszczeniem - zdecydowali się uchronić te osoby przed zagładą z rąk

okupanta, otaczając je stałą opieką.

W skardze do sądu administracyjnego Aniela U. zakwestionowała powyższe rozstrzygnięcie. Podała, że represje za ukrywanie Żydów w postaci wywiezienia do obozu koncentracyjnego lub natychmiastowego rozstrzelania dotyczyły całej rodziny polskiej, w tym dzieci. Stwierdziła, że w miarę swoich możliwości starała się pomagać ukrywającym się u nich Żydom. Zarzuciła wybiórcze traktowanie przez organ osób narażonych na represje, ponieważ przyznano uprawnienia jej rodzeństwu, gdy tymczasem jej odmówiono. Traktowanie takie narusza konstytucyjną zasadę równości wobec prawa.

W odpowiedzi na skargę Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych wniosł o oddalenie skargi, podtrzymując swoją argumentację.

Uzasadnienie prawne

Wojewódzki Sąd Administracyjny zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 2 pkt 3¹ ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 1997 r. Nr 142, poz. 950 ze zm.) za działalność równorzędną z działalnością kombatancką uznaje się "dawanie schronienia osobom narodowości żydowskiej lub innym osobom, za których ukrywanie w latach 1939-1945, ze względu na ich narodowość lub działalność na rzecz suwerenności i niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej, groziła kara śmierci."

Podstawowa wątpliwość związana z interpretacją tego przepisu dotyczy znaczenia zwrotu "dawać schronienie". Organ wywiódł, że formuła ta nie daje możliwości przyznania uprawnień tym, którzy sporadycznie udzielali pomocy osobom narodowości żydowskiej, odnosi się bowiem tylko do tych, którzy - dysponując odpowiednim pomieszczeniem - świadomie zdecydowali się uchronić te osoby przed zagładą z rąk okupanta, otaczając je stałą opieką.

W związku z tym, że ustawa nie zawiera legalnej definicji zwrotu "dawać schronienie", zgodnie z ustalonymi regułami wykładni językowej należy przyjąć, że domniemanie przemawia za potocznym (etnicznym) znaczeniem tego pojęcia. W języku potocznym zwrot ten znaczy tyle, co udzielić, zapewnić komuś miejsce, gdzie można schronić się bezpiecznie (Słownik języka polskiego pod red. M. Szymczaka, Warszawa 1981, t. III, s. 188). Wynika z tego, że podstawą uzyskania uprawnienia kombatanckiego jest spełnienie wyłącznie przesłanki przedmiotowej w postaci zapewnienia osobom wskazanym w przepisach ustawy miejsca, gdzie można czuć się bezpiecznie. I chociaż naturalną konsekwencją dania osobie schronienia może być, i z reguły jest, otoczenie jej opieką rozumianą jako troszczenie się, dbanie o kogoś, dogłębienie, to - wbrew stanowisku organu - należy uznać, że konieczność sprawowania tak definiowanej opieki nad osobą korzystającą z udzielonego schronienia nie jest warunkiem uzyskania świadczenia kombatanckiego. Wynika to wprost z analizy treści art. 2 pkt 3¹ ustawy, utożsamiającej zwrot "dawanie schronienia" z pojęciem "ukrywanie". Oznacza to, że interpretacja organu rozszerza zakres art. 2 pkt 3¹

ustawy, ustalony za pomocą dyrektyw wykładni semantycznej, uzależniając przyznanie świadczenia od spełnienia przesłanek nieprzewidzianych w ustawie. Można wszak wyobrazić sobie sytuację, że kto inny dawał wymienionym osobom "schronienie" (...), a kto inny udzielał pomocy, troszcząc się o żywność, odzież, środki higieniczne itp.

Konkludując, należy przyjąć, że przepis art. 2 pkt 3¹ ustawy stwarza podstawę przyznania świadczenia, jeżeli wraz z innymi warunkami została spełniona przesłanka "dawania schronienia" wymienionym w nim osobom. Jest to przesłanka konieczna, a zarazem wystarczająca do uzyskania tego świadczenia, jeżeli z jej wypełnieniem wiązała się groźba kary śmierci.

Kolejny problem wiąże się z akcentowaną przez organ zdolnością do dawania schronienia. Jego zdaniem, zdolności takiej pozbawiona była skarżąca, która jako kilkuletnie dziecko nie mogła prowadzić działalności określonej w ustawie. Pogląd taki nie jest uprawniony. Ustawa uzależnia przyznanie świadczenia od spełnienia przesłanki "dawania schronienia" wymienionym w niej podmiotom. Dawać schronienie mogły osoby samodzielnie gospodarujące lub - jak w rozważanej sprawie - rodziny; (...) "dawanie schronienia" przez rodzinę podmiotom wymienionym w art. 2 pkt 3¹ było w rzeczywistości działaniem realizowanym w tej czy innej formie przez jej członków, którzy wspólnie mieszkając i gospodarując rodzinę tę tworzą. Oznacza to, że rodzice skarżącej, którzy podjęli decyzję o daniu schronienia osobom wymienionym w art. 2 pkt 3¹ ustawy, działali także jako reprezentanci małoletnich dzieci, angażując je w działanie określone w tym przepisie. Skoro dzieciom zaangażowanym z woli rodziców w tę działalność groziły takie same surowe konsekwencje jak osobom dorosłym, to trudno byłoby bronić stanowiska, że jednocześnie pozbawione są one z tego tytułu uprawnień przysługujących dorosłym. Wykładni takiej nie dałoby się usprawiedliwić żadnymi względami.

Na marginesie tylko należy wskazać, że decyzja z dnia 23 listopada 2000 r. w ogóle nie zawiera żadnego uzasadnienia faktycznego oraz nie podaje materialnoprawnej podstawy rozstrzygnięcia, natomiast decyzja wydana po ponownym rozpatrzeniu sprawy wskazuje jako podstawę rozstrzygnięcia art. 2 pkt 3 zamiast art. 2 pkt 3¹. I chociaż w tym wypadku te uchybienia nie miały wpływu na wynik rozstrzygnięcia, to obowiązkiem Sądu jest zwrócenie na nie uwagi.

Uwzględniając powyższe, na podstawie art. 145 § 1 pkt 1 lit. a/ ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. Nr 153, poz. 1270) w związku z art. 97 § 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o ustroju sądów administracyjnych i ustawę - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. Nr 153, poz. 1271 ze zm.) orzeczono jak w sentencji.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 55 ust. 1 ustawy z dnia 11 maja 1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym w związku z art. 97 § 2 wyżej powołanych Przepisów wprowadzających.

Sąd nie orzekał w przedmiocie wykonania zaskarżonej decyzji, gdyż decyzja odmowna zasadniczo nie nadaje się do wykonania.